

Primera cita de *Brachytron pratense* (Odonata: Aeshnidae) a la Comunitat Valenciana

Miguel Tirado Bernat¹

L'estudi de la distribució dels éssers vius és un tema d'interés tant per a l'ecologia com per a la conservació. I més encara en l'actual marc de canvi climàtic i amb els diversos problemes de conservació que presenten molts espais naturals. Els invertebrats són objecte d'un menor seguiment per part de biòlegs, naturalistes i institucions, a pesar de ser bioindicadors excel·lents. En este treball es presenta el descobriment d'una nova espècie d'odonat per a la Comunitat Valenciana.

Paraules clau: libèl·lula, *Brachytron pratense*, Prat de Cabanes-Torreblanca, distribució d'espècies.

First record of *Brachytron pratense* (Odonata: Aeshnidae) in the Valencian Community

The distribution of the living beings is an interesting question for different aspects in ecology and conservation. More so now in the frame of climatic change and with the problems related with the conservation of nature reserves. Invertebrates are a group of least concern for biologists, naturalists and public institutions despite being excellent bioindicatios. In this text I present the discovery of a new odonata species for the Valencian Community.

Key words: dragonfly, *Brachytron pratense*, Prat de Cabanes-Torreblanca, species distribution.

El 10 d'abril del 2010, durant una visita rutinària al parc natural del Prat de Cabanes-Torreblanca en l'entorn de les torberes de Torreblanca, es va trobar un exemplar de libèl·lula de grandària mitjana i de color verd blavós i negre. La libèl·lula estava posada en una planta en la primera línia de vegetació junt al mar, a tan sols 20 cm. del sòl. No pareixia estar en un bon estat, ja que es va deixar capturar amb la mà sense presentar resistència. Després de prendre les fotos oportunes es va alliberar en el mateix lloc en què s'havia trobat. I tot seguit es consultaren diverses guies d'identificació (Benítez, A. 1950; D'Aguilar & Dommanget, 1987; Askew, 2004) determinant que l'exemplar era un mascle adult de *Brachytron pratense* (Muller, 1764). Segons la bibliografia l'individu estava molt allunyat de la seua àrea de distribució habitual. S'enviaren les dades i les fotos al coordinador del programa de seguiment de libèl·lules a la Comunitat Valenciana confirmant que es tractava de *B. pratense* i indicant que suposava la

primera cita d'esta espècie per a la Comunitat Valenciana. Els caràcters determinants per a la identificació s'exposen a la Fig. 1.

B. pratense és una libèl·lula anisòptera de la família Aeshnidae. Esta és l'única espècie del gènere a Europa. Té una àmplia distribució per tot el centre i nord d'Europa, des de França al sud d'Escandinàvia i per l'est fins a les muntanyes Urals (D'Aguilar & Dommanget, 1987). En tota la seua àrea de distribució és una espècie relativament localitzada, encara que pot arribar a ser localment abundant (Dijkstra & Lewington, 2006). A la Mediterrània és molt rara amb cites disperses a Espanya, Itàlia, i algunes més a Turquia i Grècia (Ocharan et al., 2011). La seua distribució en la península Ibèrica està molt limitada. Hi ha cites històriques a Catalunya, en les proximitats de Barcelona, encara que actualment hi pareix extingida. També es va citar en el parc Nacional de Doñana a finals dels anys 70 del s. XX, on també pareix haver-se extingit. També a

finals dels 70 es va citar a Astúries, però l'àrea en què es trobava ha sigut destruïda pel desenrotllament urbanístic, igual que una altra localitat asturiana en què es va poder detectar en els anys 80 del s. XX (Ocharan et al., 2007).

Actualment l'espècie es troba molt dispersa en només quatre poblacions reproductores, una a Astúries, una altra a Galícia, i dos més a Portugal (Ocharan et al., 2007), encara que recentment s'ha descrit una altra població a la Comunitat Autònoma Basca (Maguregui, 2009). Amb estes dades *B. pratense* ha sigut inclosa en el *Libro Rojo de los Invertebrados de España* davall la categoria de "en perill" (EN) segons els criteris de la IUCN.

L'hàbitat preferit per esta espècie són les aigües

estancades, encara que pot ocupar aigües de corrents lentes (D'Aguilar & Dommanget, 1987). Des del punt de vista ecològic pareix important per a esta espècie la presència de vegetació flotant morta i una alta diversitat vegetal (Ocharan et al., 2007). Si bé en el Prat de Cabanes-Torreblanca es troben aigües estancades i vegetació flotant morta en abundància, la diversitat vegetal no és una de les característiques destacades d'este paratge, ja que dominen de forma quasi exclusiva les grans extensions de canyís i de joncs de diverses espècies i en menor grau de boga, per la qual cosa no pareix un hàbitat a priori òptim per a l'espècie.

El Prat de Cabanes-Torreblanca és una zona humida costanera situada en el centre est de la

FIGURA 1. Mascle adult de *Brachytron pratense*. Prat de Cabanes-Torreblanca 10 d'abril del 2010. Dalt esquerra: aspecte general en vista superior. Dalt dreta: aspecte general en vista lateral. Baix esquerra: detall de l'ala anterior. Baix dreta: detall del tòrax i el cap.

FIGURE 1. *Brachytron pratense* adult male. Prat de Cabanes-Torreblanca april 10th 2010. Upper left: general aspect in upper view. Upper right: general aspect in lateral view. Lower left: anterior wing detail. Lower right: thorax and head detail.

península Ibèrica (40° 14' N, 000° 12' E). Gaudix de protecció legal: és Paratge Natural Protegit des de 1988 (Decret 188/1988, de 12 de desembre), va ser declarat aiguamoll Ramsar d'importància internacional (1989) i està inclòs en la Xarxa Natura 2000. El parc té una superfície de 812 ha. Es tracta una antiga llacuna costanera, actualment en avançat estat de reblliment, que esdevé actualment un prat pantanós separat del mar per una restinga de graves. La vegetació està ben desenrotllada, i depenent de la salinitat de l'aigua, hi ha saladars, prats de joncs, i vegetació típicament hidròfila dominada per canyissos (*Phragmites australis*) i bogues (*Typha angustifolia*). El substrat és en àmplies zones de torba; les aigües lliures presents són resultat de l'extracció industrial de torba.

La climatologia és típicament mediterrània, amb tardors humides i hiverns suaus i secs. La temperatura mitjana del mes de gener és de 9.9° C. La precipitació mitjana és de 480 mm. anuals, amb major concentració en els mesos de tardor i d'hivern.

La presència d'este exemplar va vindre seguida del descobriment d'una femella poques setmanes després (G. Ros, com. pers.). Almenys dos exemplars estaven presents durant l'any 2010. Més tard, durant els anys 2012 i 2013 s'han produït fins a 20 noves cites d'exemplars de *B. pratense* en el parc, fruit d'una prospecció detallada durant l'època de vol de l'espècie, la qual cosa pareix indicar que existiria una xicoteta població reproductora autosuficient (G. Ros, com. pers., Banc de dades de Biodiversitat de la Comunitat Valenciana).

El descobriment d'una nova espècie catalogada "en perill" en el Paratge Natural del Prat de Cabanes-Torreblanca, aporta nous arguments a la necessitat de protecció dels aiguamolls com a reserves genètiques i com a corredors biològics. Es tracta de la primera cita moderna documentada per al Mediterrani ibèric d'este odonat típic d'Europa continental.

Bibliografia

Askew, R. R. 2004. The dragonflies of Europe (revised edition). 308 pp. Harley Books. Colchester.

Banc de dades de Biodiversitat de la Comunitat Valenciana. bdb.cma.gva.es (consultat el 20.05.2014).

Benítez, A. 1950. Los Odonatos de España. 101 pp. Instituto Español de Entomología (CSIC). Madrid

D'Aguilar, J. & Dommanget J. L. 1987. Guía de las libélulas de Europa y norte de África. Ediciones Omega. Barcelona.

Dijkstra, K-D.B. & Lewington, R. (eds.) 2006. Field guide to the dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing.

Maguregui, J. 2009 Presencia de *Brachytron pratense* (Müller, 1764) en la Comunidad Autónoma Vasca, norte de la Península Ibérica (Odonata: Aeshnidae). Herpetus Revista de Entomología, 9(1). 53-55.

Ocharan, F. J., Ferreras Romero, M., Ocharan, R. & Cordero Rivera, A. 2011. *Brachytron pratense* (Müller, 1764). pp 198-202. In: Verdú, J.R., Numa, C. & Galante, E. (Ed.). Atlas y libro rojo de los invertebrados amenazados de España. Dirección General para la Biodiversidad, Ministerio de Medio Ambiente. Madrid.

Ocharan, F. J., Torralba, A. & Outomuro, D. 2007. *Brachytron pratense* (Müller, 1764) en la Península Ibérica (Odonata, Aeshnidae). Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa nº 41: 307-312.

Rebut el 1 de maig de 2014

Acceptat el 30 de juny de 2014

